

Pisatelj je opravil spricho omenjenega sorodnega dela o Göcseju star madžarski dolg, da je predstavil vsaj v taki strnjeni obliki to za nas tako mikavno sorodno deželo. Ob knjižicah iz te vrste pa si nehotе želimo podobnih tudi o naših pokrajinah in etničnih območjih.

Vilko Novak

Schwedische Volkskunde. — Quellen, Forschung, Ergebnisse. — Festschrift für Sigfrid Svensson zum sechzigsten Geburtstag am 1. Juni 1961. — Stockholm—Göteborg—Uppsala (Almqvist & Wiksell) 1961. — 311 str., 40 ilustr.

U znak poštovanja i priznanja povodom 60. rodendana profesora Sigfrida Svenssona, zastupnika etnologije, napose evropske i švedske, na sveučilištu u Lundu, spremili su njegovi učenici, prijatelji i poštivači ovu spomenicu nesvakidašnjega lika: organizirana je suradnja 22 stručnjaka iz Švedske tako da je svaki od njih pridonio sa svoga posebnog područja studija jedno poglavlje pa je tako u 22 poglavlja obradena kulturna baština švedskoga sela. Da je ovo djelo moglo biti ostvareno, omogućila su u prvom redu dva faktora: jedno je već veoma temeljito i svestrano skupljena a dobrim dijelom i proučena švedska etnografska materija (arhivska, muzejska, objelodanjena i neobjelodanjena), a drugo značajan broj švedskih stručnjaka ove discipline, koji su svaki za svoje područje studija kompetentni specijalisti. To sve daje nazreti već pogled na samu odabranu bibliografiju, danu uz svako poglavlje, a ta su: Die Erforschung der schwedischen Volkskultur (G. Berg), Der gegenwärtige Stand der schwedischen Volkskunde (J. Granlund), Der religions- kirchengeschichtliche Hintergrund der schwedischen Volkskultur (H. Pleijel), Der sozialgeschichtliche Hintergrund der schwedischen Volkskultur (J. Rosén), Kulturgrenzen und Kulturwege (S. O. Jansson), Dörfer und Flurstrukturen (S. Erixon), Soziale Organisation (A. Eskeröd), Bodenbau (R. Jirlow), Viehhaltung (A. Sandklef), Pferde (M. Szabó), Jagd (S. Lagerkrantz), Fischerei (O. Hasslöf), Handwerk (B. Bengtsson), Handel (B. Hanssen), Bauweise und Inneneinrichtung (G. v. Schoultz), Kleidung (A. M. Nylén), Kost (B. Egardt), Jahresfeste, Arbeitsfeste, Kalender (J.-Ö. Swahn), Der Festkreis des Lebens (N.-A. Bringéus), Volksglaube (C.-M. Edsman), Märchen und Sage (A. B. Rooth) i Volkslied (B. R. Jansson).

Neki bi se narazmjer mogao zabilježiti u odnosu prostora, dana duhovnoj kulturi (zajedno z običajima) prema prostoru, danu svim granama materijalne kulture (ova zauzima otprilike dva puta više nego prva). Pojave društvenoga značaja, socijalno-pravne tradicije i sl. naoko su također zauzele malen prostor, ali ako se uoči, da se u veliku broju poglavlja, koja obraduju n. pr. pojedine pojave materijalne kulture, uključuje u prikaz i mnogo toga, što je s tim povezano kao društvena pozadina, pravna tradicija i slično (kako je n. pr. naročito u poglavlju o ribarstvu), razabira se, da je taj prvi dobiveni dojam varav. A primjetna je i neka neujednačenost u načinu obradbe materije pojedinih poglavlja. Dok neki autori više informiraju o pojedinim kulturnim dobrima prikazujući djela i autore, koji su izvršili značajnije studije ili predradnje o dotičnim dobrima, pa i njihove teze a i suprotna mišljenja, drugi prikazuju koncizno sintetski većma same činjenice, a treći zahvataju pojave sa nekoliko različnih stajališta (sociološki, funkcionalno, historijski, kulturno-geografskih).

Razumljivo je, da se u ovako planiranom sumarnom prikazu švedske etnografske baštine ne može računati s tim, da bi se čitalac mogao informirati i o takvim pojavama, koje se obično shvaćaju kao drugorazrednoga ili trećerazrednoga značaja u cjelini neke kulture ili o svim mnogobrojnim pojedinostima kod različnih kulturnih dobara. Tako se tu i ne bi moglo naći nešto n. pr. o elementarnim (rjedim) pletačkim i tkalačkim tehnikama i spravama, ili ništa o uzvicima za dozivanje i tjeranje domaćih životinja, ili o zootehničkim pomagalima, ili o negdašnjim oblicima drvenih brava, ili o terminima naimanja slugu, pastira i sl. — unatoč tome, što su inače takvi pojavi u švedskoj etnologiji već dobro, pače neki i svestrano, potanko obradeni (u objelodanjenim studijama

odnosno neki u obradbi švedskoga etnološkog atlasa S. Erixona) i stručnjacima pristupni. Ali bi se obrnuto očekivalo, da će se ovdje prema sveobuhvatnom napisu izdanja naći čitave stranice pa i poglavlja o nekim osnovnim elementima tradicijske kulture Švedske, a izostala su — na štetu cjeline djela. Tako tu nema poglavlja o muzici i muzičkim instrumentima, ni o plesovima, ni o sredstvima transporta (osim sporadičnoga spomena u kojoj vezi), da se ne navodi n. pr. nedostatak odsječka sa makar sumarnom orijentacijom o vrlo značajnim oblicima škrinja, njihovoj proizvodnji i majstorima (a ima i vrlo korisna predradnja o njima među izdanjima Nordiska Museet, nespomenuta u literaturi poglavlja o gradevinama i njihovu unutrašnjem uređaju) — onako otprilike, kako je to krajnje sažeto ali ipak dobro informativno ovdje učinjeno n. pr. za drvene kalendare i druge neke elemente.

Vrlo je korisno, što su za zorniji prikaz nekih pojava dane i kartografske obradbe, grafikoni ili tabele (u svemu neko 8 karata uz tekst), dok se to ne bi moglo kazati za ostale ilustracije ove knjige, kojih preostaje tek manji broj, pa tako n. pr. nema nijedne slike u poglavlju o nošnjama, jedna sama u partiji o običajima itd. To je s tim veća šteta, što je djelo namijenjeno stranim interesentima, kojima dalja švedska literatura, napose s obilnom ilustracijskom gradom, nije svagda na dohvat. A i jedan stvarni indeks zacijelo bi knjizi dobro došao.

Najznačajniji prilog u ovom veoma potrebnom djelu čini prvih pet poglavlja — a to su sinteze najširih crta, sažete a pune sadržaja, iznošenih problema, riješenih i neriješenih suprotnosti različitih teza, perspektiva u dalji razvoj švedskih etnografskih i etnoloških nastojanja. Već zbog samih ovih poglavlja — da se ne reda ovdje sve neosporno pozitivno u svim ostalim dijelovima knjige (a uza to i njezina već tradicijska švedska uzorna oprema) — ova bi spomenica zaslužnom švedskom etnologu S. Svenssonu imala svoje puno opravdanje.

M. Gavazzi

Giovanni Tucci, Contributo allo studio del rombo. Estratto dalla »Rivista di etnografia« (VIII—IX: 1954—1955), Napoli 1955; 16 strani.

Revija, kjer je študija izšla, je eno izmed treh osrednjih italijanskih etnografskih glasil po vojski (»Lares« — urednik P. Toschi, »Il folklore« — ur. R. Corco, »Rivista di etnografia« — ur. G. Tucci). Pisec, urednik revije, se je potrudil in zbral vrsto pričevanj o pripravi, ki je v italijanski strokovni literaturi znana pod imenom »rombo« (fr. rhombe, angl. bull-roarer, nem. Schwirrholtz). Navadno je to deščica, na enem koncu preluknjana; če skozi luknjico pretakneš motvoz in deščico zavrtiš, bo začela močno brneti. Med kulturnimi narodi, kjer se je taka priprava še ohranila, je danes le še navadna otroška igrača. Nasprotno pa ima med tako imenovanimi primitivnimi ljudstvi ozke zveze s predstavnim svetom, kar se kaže ne samo v pripovednomitičnem izročilu, ampak tudi v šegah, v obredju ob verskih in socialnih institucijah. Tucci nam opiše več italijanskih oblik »romba« in jih nekaj tudi pokaže v podobi, obenem pa našteje razna poimenovanja za to pripravo med južnimi in severnimi Italijani. Ob gradivu iz Furlanije in iz Istre se nam samo ob sebi zastavlja vprašanje, kako je s tem med Slovenci. Izrečno se pri nas še nihče ni spoprijel s to snovjo. Dr. Z. Kumrova je namenila še ne rojenemu časopisu »Narodno stvaralaštvo« razpravico, ki mi jo je ljubeznivo pokazala v rokopisu: Sestero otroških primitivnih instrumentov iz Slovenije. Na zadnjem mestu, pod št. 6, obravnava »břnkač« (štajersko ime) in še dve drugi varianti naprave, ki tipološko ustreza »rombu«. Problem sam pa vabi, da bi se ga kdo lotil kompleksno, ne samo z glasbene plati, in tako, da bi vzela v pretres med drugim tudi priprave, ki jih na zahodnoslovenskih tleh imenujemo »curlo« (prim. pri Tucciju »surla«), »brglez«, »vrtávka« in podobno.

Milko Matičetov